

Nakrir av lesarum okkara hava heitt á blaðið um at endurprenta hesa greinina, ið hevur staðið í danska blaðnum Aktuelt í samband við 300 ára føðingardagin hjá tónlistarmanninum Sebastian Bach. Við loyvi frá Aktuelt gera vit tað

Endurprent úr
Aktuelt tann
21. mars í ár

N. H. Rose

Overlærer

Hans musik rager op som fjeld- massiver

Johann Sebastian Bach, der kom til verden i dag for 300 år siden, er ubestridt en af musikhistoriens mest betydningsfulde skikkelser. Om ham udtalte engang det andet store B i musikens verden, Beethoven, magtfuldt og begejstret: »Nicht Bach, sondern Meer sollte er heißen!« — Ikke Bæk, men Hav burde han have heddet!

Således hører Johannes- og Matthæus-Passionen i al deres betagende alvor til det største menneskeåndens skabte. Ikke blot er de et byrdebetyngt menneskes geniale beretning om livet i lidelsen og dødens vold. De er tillige fortrængningsfulde budskaber til alle ulykkelige og besværede om salig udfrielse af jordens nød og kval.

Også som verdslig komponist har Johann Sebastian Bach skabt musikværker, der rager op som vældige fjeldmassiver i menneskehedens åndshistorie. Kompositioner som f.eks. »Das wohltemperierte Klavier«, »Kunst der Fuge« eller »Das musikalische Opfer« — er således storslåede indsyn i musikalske sammenhænge, hvori alt menneskeligt så at sige forvandles til abstrakt enormitet og forklæres. Det er stort!

Sammenfattende kan man derfor om hans verdslige musik sige, at han i denne i virkeligheden opklarer selve den mekaniske beskaffenhed af musikken væsen og derved omskaber den musketeoriske aritmetik til beåndet intelligens. Herved blev hans betydning for de følgende århundreders seriøse, europæiske komponister overordentlig stor.

Johann Sebastian Bachs far, Johann Ambrosius Bach, var hof- og stadsmusikant i Eisenach i det

nuværende DDR. Helt tilbage til 1500-tallet havde der i slægten været en lang række begavede musikere. Hos faderen modtog Johann Sebastian sammen med sine seks søskende den grundlæggende musikundervisning, først og fremmest på stryg- og blæseinstrumenter, mens han på den stedlige latinskole blev undervist i orgelspil. Især for dette viste han enestående begavelse.

Da Johann Sebastian var ni år gammel, døde hans forældre, og han blev optaget i en ældre brøders hjem. Broderen, Johann Christoph Bach, var elev af den berømte organist og orgelkomponist Johann Pachelbel (1653—1706), i vor tid en overset, men i virkeligheden utroligt fascinerende komponist. Uden tvivl er broderen Johann Christoph den musikkers personlighed, der har øvet den stærkeste indflydelse på Johann Sebastian Bachs udvikling som kunstner.

I 1703 blev Johann Sebastian Bach ansat som violinist i hertugin af Weimars private orkester, i virkeligheden en stilling, der var ringere agtet end en simpel underofficers. Senere lykkedes det ham at blive organist i Mühlhausen i det sydlige Østtyskland. Her giftede han sig i 1707 med sin kusine, Maria Barbara. I 1708 vendte han imidlertid tilbage til Weimar, nu som hoforganist. Efter nogle års forløb kom han i strid med hertugin, vistnok fordi hertugin nedlødende facon over for Bach med rette irriterede denne, og han måtte forlade byen.

Vanskeligheder med at finde et nyt embede havde han dog ikke. I 1717 blev han ansat som hofkapelmester i Köthen, hovedstaden i et

lille hertugdømme sydøst for Magdeburg. Hans virke som kapelmester her betragtede han senere selv som højdepunktet i hans musikalske karriere. I Köthen døde hans hustru, Maria Barbara, i 1720. Allerede i 1721 giftede han sig på ny. Hans anden hustru hed Anna Magdalena og var datter af en hoftrumpeter Wilken. Hun blev hans livs lykke.

I Bachs tid angestkaber var der i alt tyve børn. Af disse overlevede dog kun de ni. Aftenlige familiekoncerter skal have været hans tilværelses lykkeligste stunder. Samtidig er det blevet sagt om ham, at hans stolthed som musiker tillige var hjertevarm stolthed over at være fader til musikbegavede og gode børn. Af disse gik det især sønnerne forbløffende godt, idet de alle blev europæisk berømte musikere og komponister. Især den næstældste af Bach-sønnerne, Carl Philipp Emanuel Bach (1714—1788), opnåede en enestående berømmelse i Europa som grundlæggeren af symfonien i dens klassiske grundform, og især Mozart betragtede ham med den største ærefrygt som en af sine mest begavede lærere. I øvrigt omtaltes Carl Philipp Emanuel Bach i samtiden som »Den store Bach«.

I 1723 flyttede Johann Sebastian Bach fra Köthen til Leipzig, hvor han overtog et af datidens mest betydningsfulde musikembeder, nemlig stillingen som »Thomaskantor«. Ud over at lede kirkeskolen ved Nikolai kirke skulle han desuden forestå uddannelsen af sangerne til det berømte »Thomanerkor« samt lede dette til kirkeskolelige koncerter. »Thomanerkor« i Leipzig eksisterer

den dag i dag og er nok stadig et af de fineste kor i verden. Traditionerne fra Bachs tid lever stadig videre her som en blanding af overjordisk stemmepragt og musikalsk inderlighed i netop menneskestemmens ubesvarede gengivelse af f.eks. Bachs overvældende korsatser. Når man hører disse, er selv den mest ligegyldige over for kristendommen undertiden lige ved at tro, at der trods alt findes en gud.

På Bachs tid eksisterede der en rangliste over samtidens mest berømte musikere og komponister i Europa. I denne fortegnelse optrådte Bach kun på syvendepladsen. Alligevel ville det være forkert at tro, at Bach ikke følte sig forstødt af sine samtidige. Først og fremmest var han sig selv bevidst, og af hædersbevisninger var der en del. Til disse regnedes han sit besøg i Berlin i 1741 hos kongen af Prejsen, Frederik den Store. Denne besynderlige monark, både neurotisk bøsse og politisk geni, begavet komponist og iskold potentat, modtog på slottet Sanssouci i Potsdam ved Berlin Bach på det hjerteligste. Kongen spillede selv udmærket på tværføjte. På denne gav han Bach et tema, som komponisten i sit uendeligt indtrængende værk »Musikalisches Opfer« — »Musikalsk Gave« — underkastede en af musikkulturens dybsindigste variationsrækker. I øvrigt arbejdede Bach på denne komposition, til døden i bogstavelig forstand slog ham pennen af hånden. De sidste notetegn, han skrev, er nærmest ulæselige af begyndende stilhed for evigt.

Bachs liv var fattigt på ydre

begivenheder. Til velstand kom han aldrig, men levede en silfberdig tilværelse præget af småborgerlige dyder som præjsk arbejdssomhed og luthersk gudfrygtighed. De sidste år af hans liv blev formåret af tiltagende svag-synethed. I foråret 1750 foretog en engelsk øjenkirurg to forgæves øjenoperationer på ham. Fysisk var han slidt op.

På trods af næsten fuldstændig blindhed blev Bach alligevel ved med at komponere. Til Guds ære har jeg skrevet min musik, skal han have sagt til de omkringstående, mens han på dødslejet nedfældede sine sidste vel nærmest kryptiske notetegn. Tidligere skal han desuden sammenfattet om sit værk have udtalt, at dette udelukkende var en frugt af tålmodig flid og guddommelig nåde.

Johann Sebastian Bach døde den 28. juli 1750 og blev tre dage senere bisat på Johanneskirkegården i Leipzig. Hans grav blev hurtigt glemt. Hustruen Anna Magdalena døde en halv snes år efter mandens bortgang som »almisselem« i dybeste armod. I 1949 blev Bachs jordiske rester anbragt i en sarkofag i selve korrumpet i Thomaskirken i Leipzig. Det officielle, ateistiske styre i DDR havde taget kirkeskriveren Bach til sit hjerte som ekspanent for præjsk åndsrighed og universalitet. I DDR kan man bruge hvem som helst i propagandajemed. Først Luther — nu også Bach!

I vore dage opfattes store dele af Bachs kirkesmusik af mange mennesker som indbegrebet af stivindt luthersk kristendom, karakteriseret ved krybende gudsfrygt og pietistisk døds længsel af

Johann Sebastian Bach — en af musikhistoriens ubestridt mest betydningsfulde skikkelser. I dag er det 300 år siden han blev født. N. H. Rose tegner et portræt af ham og vurderer hans betydning.